

AJUNTAMENT
D'ESPARREGUERA

SANT JORDI 2022 PREMIS DEL XXIV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Joan Carles Libori Ramos
Categoria: Primer premi de Narrativa adults
Pseudònim:

Quatre mil metres

Per a tots ells

En Tino

No n'hi hauria prou amb mentir. Havia arribat tard i ja ningú no se'l creuria. S'havia excusat tant, i tan seguidament, que tot en ell era fals. La cara botida, els ulls ensangonats, gairebé closos, i un tremolor de mans tossut, eren l'única veritat en què totes les mirades de l'andana coincidien. El coneixien bé, en Tino, i de reüll, sense aixecar la vista de les vies, l'observaven titubejar. En un equilibri incert, l'homenot semblava haver de fer esforços per mantenir-se dret i no desplomar-se sobre ell mateix. Entretant, el vent gelat de la matinada mantenia l'estació en silenci tot esperant l'arribada de les vagonetes i, amb elles, el canvi de torn a la Foradada.

Ell no ho recordava, però aquella nit havia tornat a acabar torrat, assegut en un racó de ca la Bòrnia i amb el cap recolzat sobre els braços que, encreuats, s'abocaven sobre el rastre sec d'un toll d'absenta. Ell mateix l'havia vessat unes hores abans emboirat pel seu propi atordiment. Aquella, però, no era l'única taverna de Sant Cristòfol on en Tino es bevia el jornal. Les obres del túnel havien trasbalsat per complet la monòtona vida d'aquell llogarret de muntanya.

Els refugis de llicorella negrosa, els coberts, els estables, tot s'havia transformat en un campament provisional on encabir centenars de mercenaris. Homes d'arreu que, a patolls, havien decidit provar sort a les obres del Transpirinenc. Al poble, tot havia servit per a fer calés ràpids, nous negocis, hostalots i desenes de tavernes, qualsevol cosa feia el fet. En poc temps, el veïnat havia enfebrat d'avarícia i, sense adonar-se'n, havia alçat un món nou de frenesí que, com un tumor, s'havia abatut ferm sobre la vida austera d'aquell racó oblidat, perdut enmig dels Pirineus, a mig camí entre el Freser i la Cerdanya.

En Tino era un més d'aquells peons, havia arribat a Toses feia uns quants mesos amb l'esperança de trobar una feina nova i, amb ella, provar de reconstruir un cop més la seva vida. Una vida difícil i estropellada d'ençà que havia abandonat Alcoleja amb quinze anys. Alcoi primer, Alacant després, i més tard Catalunya l'havien vist perdre's durant vint anys de suors i setmanades, de tavernes i batesses, en un

caure i recomençar periòdic fins a tocar fons. A les pedreres del Garraf, una fosca tragèdia havia acabat amb ell tancat, gairebé dos anys, en una de les cel·les de la moderna presó dels afores de Barcelona: la presó Model, en deien.

—Res a vore, aquell xic es va esnucar tot a soles —explicava en Tino quan encara anava serè—. A mi me va agarrar la Guàrdia Civil només perquè feia lo got allí, ni tan siquiera lo coneixia de veres. Me van tancar perquè van voler —repetia fins a creure-s'ho i fer que tothom, el volguessin o no escoltar, s'ho acabés creient també—. Sort ne vaig tenir de lo senyor jutge, si no encara hui hi estaria encauat. Ací a Toses me refaré. L'aire fred i la feina dura m'ajudaran —concloïa confortant-se amb els seus propis arguments.

Lluny de ser així, en Tino havia tornat, després de sortir de la presó, a la seva rutina embullada, des del treball dur i a preu fet, fins a la gresca, les renyines i l'absenta. Aquella nit, com gairebé totes d'ençà que havia arribat a Toses, no n'havia estat tampoc cap excepció.

Toses era un poble encimbellat, tant que no hi podies trobar ni un sol carrer a peu pla. Arrapats a la muntanya de Meians, els casalots semblaven voler espigar-se per no caure sobre el fons del Rigard. El perfil del riu marcava d'Est a Oest els contorns de les parcel·les on, desordenadament, la concessionària Corsini, Retuerta i Bruned havia anat alçant el nou campament obrer de Sant Cristòfol: *Túnel de Tosas - Concesión del Estado - Línea Ripoll a Puigcerda - Septiembre de 1911*, resava en un cartell penjat a l'entrada del veïnat. Barraques, magatzems, tallers i fins i tot un nou hospital s'arregleraven a partir d'aquell punt, entre fangs i munts de ferralla, fins a l'entrada de les obres, al capdamunt del poble, al seu extrem de ponent.

Tot i que no recordava gaire bé com, en Tino havia resseguit feia uns minuts aquell mateix camí tot provant de no xopar-se massa les espadenyes. Havia caminat de tort uns quants metres prop del riu, des de ca la Bòrnia, on la mestressa l'havia tret a empentes i rodolons, fins a l'estació de vagonetes de la bocassa sud on havia arribat, com gairebé sempre, amb un retard gairebé definitiu.

Mentre el fred de la matinada mantenia l'alè d'en Tino suspès en l'aire, un udol somort, llunyà va sorgir del túnel i es va apropiat de l'atenció de l'andana. En pocs segons l'udol ja era un bram, allargassat, eixordador, un crit que acompanyava tenaç l'arribada de les vagonetes. Colgades de pedrots, aquelles bestiasses de ferro colat transportaven també al seu damunt els homes del relleu sortint del torn del vespre. Bruts, ennegrits de pols i xops de fangs, enginyers, capatassos i peons mostraven als seus ulls les ferides obertes d'una nit més urpant els budells d'aquella muntanya feréstega. En sortir del túnel, engegats de nou per la llum del sol i del cel lliure, aquells homes semblaven revifar.

En poc més d'uns instants, el comboi ja s'havia aturat i el xerricar molest de les rodes fregant ferro havia emmudit. Amb l'aturada, com en cada canvi de torn, l'escampall nerviós d'uns i altres es va reiniciar. D'entre els que sortien del torn, alguns remuntaven apressats el poble. Feixes amunt, provaven d'arribar a casa abans que els nanos es despertessin per així poder-los amanyagar. Altres, els més joves, o els més sols potser, buscaven ensomniats el fons de la vall i el recer de les pensions més acollidores.

D'entre els que entraven a la feina, en canvi, només en Tino fimbregava endormiscat. Ell no hi pensava llavors, però un reguerot d'ànsia semblava estriar les fesomies d'aquells homes. Una angúnia que no podien amagar els sostenia fermes i en una mudesa tibant. No hi va haver planys ni renecs aquell matí, només un "Som-hi!" decidit i un pas endavant de l'enginyer Palou que els va fer avançar i saltar a les vagonetes.

En Palou

Francesc de Palou havia nascut feia vint-i-nou anys a Barcelona, al carrer del Compromís de Casp, a la dreta de l'Eixample, en el si d'una família burgesa, opulent i rutinària més que tradicional. Havia estudiat, igual que el seu pare i que el seu avi, una carrera d'Estat a la capital. A Madrid s'havia titulat com a enginyer a la Escuela Especial de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos on, certament, li havia costat entrar. Havia necessitat més de quatre anys d'acadèmies privades i gairebé tres mil pessetes del pare per a aprendre prou matemàtiques i francès per a superar-ne la prova d'ingrés. Sortir-ne també li havia costat força: sis anys de càlcul infinitesimal, mecànica racional o geodèsia havien estat prou avorrits per a fer-lo dubtar. En Palou, però, havia resistit i havia acabat convertint-se en un jove enginyer de camins, orgull de la família i exemple il·lustrós per als seus companys i veïns. En Francesc treballava a Toses des de feia un parell d'anys. El director de la concessió, l'enginyer Retuerta, l'havia contractat a finals del mil nou-cents dotze com a enginyer ajudant, saldant així un antic deute professional amb en Palou pare. Amb el temps, però, el jove havia anat guanyant-se el seu respecte i, amb aquest, tota la seva confiança.

Aquells primers dies de primavera, els martells neumàtics de la Foradada havien iniciat la perforació del segon quilòmetre del túnel en què estaven a punt d'endinsar-se. La qualitat del terreny perforat havia anat empitjorant progressivament des de feia uns quants mesos; pissarres, fangs i una pressió més de setanta vegades l'habitual, posaven a prova i en tensió tots els recursos de l'obra. Amb tot, els darrers dies havien estat els pitjors. En Francesc no havia tancat els ulls més enllà d'unes hores. Un telegrama urgent d'en Retuerta l'havia trobat dilluns a Barcelona mentre gaudia d'unes curtes vacances de Pasqua a la casa del carrer de Casp.

—He de tornar a Toses a correu —havia anunciat en Francesc a la família després de llegir en diagonal el missatge urgent de la Foradada—. Els apuntaments nous del túnel semblen bombar-se un altre cop i amenacen d'esquerdar-se.

L'endemà, cap a les sis del matí, el jove enginyer havia sortit de la ciutat amb el tren de Sant Joan de les Abadesses. Tres hores més tard havia arribat a Ripoll on, a la mateixa plaça de l'estació, els esperava la Ceretana, la diligència de Puigcerdà que feia parada a Toses. Després d'una breu aturada a l'hostal del Monestir, el carruatge havia pres la ruta de Campdevànol i, tot i que el dia era rúfol i el fred els començava a ferir, havien acabat arribant a Ribes al voltant de les dotze sense gaires novetats.

Passar un migdia a Ribes era una fantàstica ocasió per a tastar el Pirineu a trossets. En Francesc ho sabia i amb poques pessetes n'havia tingut prou per gaudir de dues saboroses truites de riu amb pernil a Cal Rutllat. L'avís a crits i abans d'hora dels majorals de la Ceretana no havia deixat gaire temps als viatgers per a fer la beguda i, a quarts de tres, ja els havien tornat a encabir a tots a l'interior del cotxe de la diligència. La majoria ensardinats al gronxador; la resta, a dalt, a la baca, entre farcells i maletes on la polseguera i el moscam més es patia. L'ascensió a Toses es feia pesada, com més s'enfilava el camí, més escàs i monòton es feia el paisatge. Tot i que ja era primavera, no acabaven de deixar enrere l'hivern i el viatge s'havia fet desagradable. La neu dels vorals s'havia començat a revoltar sota el vent que baixava dur i sec des de la collada. El camí havia desaparegut de la vista i una gelor intensa s'havia abraonat sobre les bèsties i el passatge. Les egües caminaven dropes, al pas, aguantant al llom la fredor del torb mentre en Francesc i la resta del passatge amb prou feines disposava d'un grapat de palla i de boll per enfonsar-hi els peus a manera de calefacció. Aquella tarda la Ceretana no va arribar a Toses. Els majorals van decidir recular i tornar a Ribes per passar-hi la nit. L'endemà ho tornarien a intentar si aquell ventot decidia calmar-se.

No va ser pas l'endemà, el torb va durar dos dies més. Després de passar-los a resguard a les fondes de Ribes, en Francesc va arribar a Toses a mitjanit del divendres amb el temps just per a xerrar una estona amb l'enginyer Retuerta i provar de recuperar una mica de son abans del següent relleu.

Aquella matinada, de nou sobre la vagoneta de la Foradada, i tot i el cansament que acumulava del viatge, el grup sencer havia estat al cas del seu "Som-hi!". Tots havien notat la seva energia i l'havien seguit sense dubtar. Fins i tot en Tino semblava espavilar mentre el comboi desapareixia de la vista de tothom engolit per la foscor del túnel.

Allà dins, l'obscuritat i el soroll escandalós dels compressors i les ventilacions t'atabalava. Gairebé contínuament entropessaves amb un munt de puntals gegantins, troncots dels boscos de Palòs, que amb més de dos metres i mig provaven d'assegurar les voltes. Del sostre queia a gotellots una pluja glacial de fang negrós que xopava ben aviat jaquetes i espartenyas. La majoria ja feia anys que havien perdut, si és que mai l'havien tingut, la qualitat d'impermeables.

A mil nou-cents metres de l'entrada, el comboi es va aturar al front de perforació. Allà, el brogit encara era més eixordador. Les vagonetes de runa tronaven rodant per sobre de la planxada i els puntals semblaven haver-se deformat més del que en Francesc havia imaginat. El jove va observar vacil·lant l'escenari. No s'havia enfrontat mai a la potència d'una columna de roca com aquella i per uns moments va semblar emmudir.

En aquell precís instant, des de l'altra banda de la vagoneta el crit d'una veu trencada, cremada pels anys de treball dur, va bramar:

—Ya estem de nou tots astí. Despaciet vos neu baixant i alego vos passeu a buscar los martiellos que pronte tornaremos a foradá. Pa yo que hui mon atipau.

En Milio sabia manar. D'això vivia.

En Milio

En Milio Rudi era el millor capatàs que mai havia treballat a la Foradada. Tots el consideraven un home de confiança de la direcció. Molt més alt i gros que ningú del poble, era evident que durant els darrers mesos havia envellit molt ràpidament: s'havia corbat, la pell semblava penjar-li de l'ossada, com sobrera, i els ulls li saltaven de la cara com buscant un millor enfocament enmig de la foscor de les galeries. Era a prop dels cinquanta i aquella vida cantelluda i provisional començava a passar-li comptes.

—Casa meua es terra aragonesa i sota mon teito se charra fragatí —contestava en Milio a tothom que li preguntava d'on era aquell accent tan peculiar.

Deien que el capitost de la concessió, en Retuerta, l'havia conegut a Saragossa. En Milio havia treballat per ell, feia una dècada, a la casa del carrer de Sagasta. Des de llavors no havien tornat a coincidir perquè en Milio havia deixat Saragossa i havia seguit el destí de molts dels seus compatriotes fugint de la fam i la misèria.

En aquells anys, Barcelona bullia en obres i industrialització. L'Exposició universal del vuitanta-vuit, l'inici de les obres del metro i la creixent revolució industrial i dels transports guarnien un efecte crida que no podia ser soterrat i que, igual que en el Milio, havia fet forat en tota una generació de treballadors aragonesos, valencians i catalans de pagès que provaven d'ensomniar en una vida millor. L'atur i la gana els havia fet deixar enrere la seva terra i provar sort en una ciutat que, cada dia que passava, es mostrava més incapaç d'acollir-los. En Milio, igual que molts, hi havia anat a viure amb il·lusió, però la realitat l'havia dut a la perifèria. Amb el jornal que guanyava, només li havia arribat per rellogar un llit en un barri de barraques i de mal nom: el Somorrostro. En Milio, però, per fortuna era un home madur i no s'atabalava gaire en aquells dies de revolució, ni per la feina, que coneixia bé, ni per la vida, que malvivia amb prou dignitat.

Amb tot, vuit anys de suburbi, de treball a preu fet i de lluites perdudes, l'havien acabat desenganyant. La ciutat i l'aventura de l'exili l'havien decebut. Va ser llavors quan va saber que el seu antic patró havia guanyat una concessió important: les obres del ferrocarril Transpirinenc i el túnel de Toses, un repte per a l'enginyeria moderna, havia llegit al diari de Barcelona. El túnel, de gairebé quatre quilòmetres sota els Pirineus, havia d'unir per sempre les valls de Ribes i la Cerdanya, Ripoll i Puigcerdà, Barcelona i París.

Dit i fet. Pocs dies després, en Milio havia fet mans i mànigues per retrobar-se amb en Retuerta i convertir-se en capatàs de la Foradada. No li havia costat gaire convèncer l'enginyer, el que sí havia hagut d'aprendre a correu era a fer túnels.

Malgrat tot, aquell matí, sobre les vagonetes i gairebé dos quilòmetres muntanya endins, en Milio havia percebut la indecisió del jove enginyer Palou i la inquietud en els rostres de la resta de la colla. L'escenari era esfereïdor, pitjor del que en Retuerta els havia parlat la nit anterior. Aquells puntals podien esquarterar-se en qualsevol moment. Havien de substituir-los amb urgència. Calia ocupar-se, espavilar... En Milio sentia que havia de fer alguna cosa. Tothom a treballar, tothom als martells, tothom menys el Nano.

—Ticó, tu chicote bes i agarra de nuevo el trenet. A los del magazen diz-lis que amenistem troncos nuevos, que ya luego cherrarem i que s'apresten. Si poguesses, porta-mos ya cualques de retorn.

El Nano

En Ticó, com no podia ser d'altra manera, va obeir sense dubtar, va pujar a la vagoneta d'un salt i es va posar en marxa a l'instant. Abans i tot.

En Ticó Seuba tot just s'afaitava. Al Nano ningú no el volia al túnel, era massa jove per a cremar la seva adolescència en aquell forat. Molts d'aquells homenots li feien de pare i li regalaven consell; l'alliçonaven sovint sobre com evitar la mina i el treball dur, o sobre com allunyar-se de la vida bruta i del beure fins a no saber el que et dius. Encara més, en Milio, per poc que podia —i podia molt—, li encarregava feinejar fora del túnel, al magatzem o a les dinamos i sovint li trobava un quefer "important" que l'ocupava lluny de la humitat del fang i el tremolar dels martells neumàtics. En Ticó, però, necessitava el jornal. Una vida nova l'havia anat a trobar, una nova responsabilitat havia pres el relleu a la inconsciència de la seva joventut. La Gèlica i una criatura acabada de néixer. L'esperaven a Dòrria.

Encara no a una hora a peu de Toses, Dòrria era només un poblet de quatre cases, però en Ticó hi tenia les arrels ben fermes, soterrades sota els seus boscos. De pi roig i avets centenaris n'hi veies pertot. N'hi havia de xarucs, de rabassuts i d'escorçosos. En Ticó, de tant viure-hi feréstec, no tenia gaires paraules per a descriure el paisatge, però les poques que tenia eren sentides. Ell i la Gèlica s'estimaven aquella terra. Des de marrecs havien somiat plegats en una vida compartida amb la natura, oberta a aquells

boscós, als pendents de la creu de Meians, a les cabanes del pla de l'Orri. Junts s'havien despenjat per les estretors dels engorjats del Freser i havien cridat els seus noms entre les timbes de la Coma de Vaca fent el corn marí amb les mans. El campament de Toses i les obres del túnel de la Foradada només havien estat per a ells una resplendor llunyana, difosa, que havien observat des de l'altivesa d'aquelles serres amb la indiferència de qui anhela altres reptes.

Mai havien imaginat que aquelles nits d'amor que havien compartit en deixar la infantesa els canviarien tant la vida. Ella havia hagut d'embalar precipitadament la seva en un farcell. El pare no havia pogut empassar-se el menyspreu, la vergonya d'una filla tacada. Quatre vestits sargits, els esclops i un mocador de llana feien costat als presents que la mare li havia entaforat d'amagat a la bossa el dia que va haver de marxar de casa. Dos formatges d'ovella i un pa de sègol. Cap més record, cap més paraula. El Nano i ella havien improvisat una nova llar en un dels coberts abandonats de Dòrria. Junts s'havien promès resistir i estimar-se per sempre.

Aquell matí, però, a la Foradada, tot i que el comboi ja havia arrencat i prenia de nou direcció cap a la sortida, en Ticó semblava encaparrat. No havia entès gaire bé les ordres d'en Milio. De fet, sovint li costava comprendre el que li demanava, potser l'accent, potser l'edat... La veritat era que no s'atrevia a qüestionar-lo, preferia fer. Malgrat tot, fins aquell dia no havien estat més que feinetes les que li havia encarregat, res de gaire valor, res que un clatellot no l'ajudés a comprendre. Aquell matí, però, el posat d'uns i altres anunciava tempesta. Des de la vagoneta, en Ticó va pressentir que aquell encàrrec era important, que aquell matí tot semblava més transcendent. No sabia encara quant.

El túnel

Mentre el Nano s'allunyava i la colla ronsejava els primers quefers del torn, sobtadament, inesperadament, dins el túnel va retrucar el so terrible d'un estrip gegantí. Els primers puntals que de manera provisional sostenien les voltes de la galeria s'estaven esberlant en mil bocins. No suportaven més el pes de la muntanya i un violent esquinç en cadena de les bigues i la resta del fustam ho confirmava. En aquell mateix segon, mentre els primers fustots queien i retronaven en un rebotar rabiós contra el terra de la galeria, en Palou i en Tino van creuar les mirades durant un instant, tot just un moment, a mig camí entre la por i el desconsol, suficient per a adonar-se que allà s'acabava tot, que allò era el final, el judici final.

En menys d'un no res, lluny de ser a recer, en Tino va desaparèixer. Colgat sota un d'aquells primers pedrots que la muntanya va desprendre, va maleir la seva mala sort mentre sol i molt lentament s'apagava. Gairebé en el mateix moment, el sostre sencer va esfondrar-se i va descarregar sobre les vies un xàfec de pedra i fang que, destrossant la maquinària, va deixar la galeria entre el fum i les tenebres. L'enginyer Palou d'un salt va buscar refugi sota una de les vagonetes de runa que havia acabat varada

durant la nit, però res va ser prou per a aturar aquell pedregam horrible. La muntanya sencera li va caure al damunt d'improvís.

En Milio, gat vell, va veure venir el dalta baix i a correu va provar de quedar a cobert de les pedres. Amb les primeres esquerdes, va aconseguir arrapar-se amb les ungles a una de les parets més a l'est, una de les més allunyades del desastre i assegurada feia pocs dies amb un bon gruix de formigó. Entre la foscor i la pols, mentre provava d'entreveure la sort de la resta de la colla, una profunda clivella va sorprendre'l estripant la paret del corredor on s'havia resguardat. De l'esvoranc, un torrent d'aigua gelada va brollar violentament del no-res i el va empènyer de nou cap al centre de la galeria. Des d'allà, a punt d'ofegar-se amb el fang que li cobria la cara, li va semblar veure com, uns pocs metres més enllà i a contrallum de la bocassa, el Nano, tremolós i malferit, s'abandonava sota una nova pluja de pedres que els havia tornat a sorprendre. Va ser llavors quan, enmig d'una foscor absoluta, l'agressiva fiblada d'un fustot esberlat va travessar-li l'espatlla i un gust aspre de sang als llavis va fer-li saber que tot havia acabat per a ell.

Mentre la muntanya s'ensorrava, un huracà de pols i de mort va afanyar-se a escombrar tots els racons i va anunciar al campament el desastre. Després de sentir fimbregar la vall sencera, Toses va sumir-se en un silenci absolut.

La Gèlica

Dos dies després del desastre, al tombant del migdia, en Retuerta i dues llargues esquadres de treballadors de la Foradada pujaven pel corriol costellut de Sant Cristòfol. Era una silenciosa processó que acompanyava els quatre taüts. Tot el campament s'hi havia aplegat. Havien fet anar a buscar dos carros a Planols, els havien pujat de matinada. Els fusters del campament hi havien treballat de valent i els havien deixat llestos per a aquella cerimònia amb quatre plomalls en els angles i roba negra cobrint les caixes. Els majorals de *la Ceretana* els havien cedit quatre egües de la diligència, les més finetes, per al funeral i les havien guarnit amb els mateixos negres. No havien pogut fer venir cap capellà ni de la Cerdanya ni del Freser, però mentre el seguici arribava a la porta de la parròquia els rectors de Sant Cristòfol i de Fornells gosaven, amb veus trencades i el cor en un puny, començar a cantar les primeres notes de l'ofici de difunts.

En acabar el darrer resons, la vall sencera quedà en silenci i només els gemecs sentits dels més propers s'arrauliren a tocar de les caixes. En Retuerta, en Palou pare, els enginyers, els ajudants, els mecànics i les famílies, tots sentien el moment i no gosaven acomiadar-se'n.

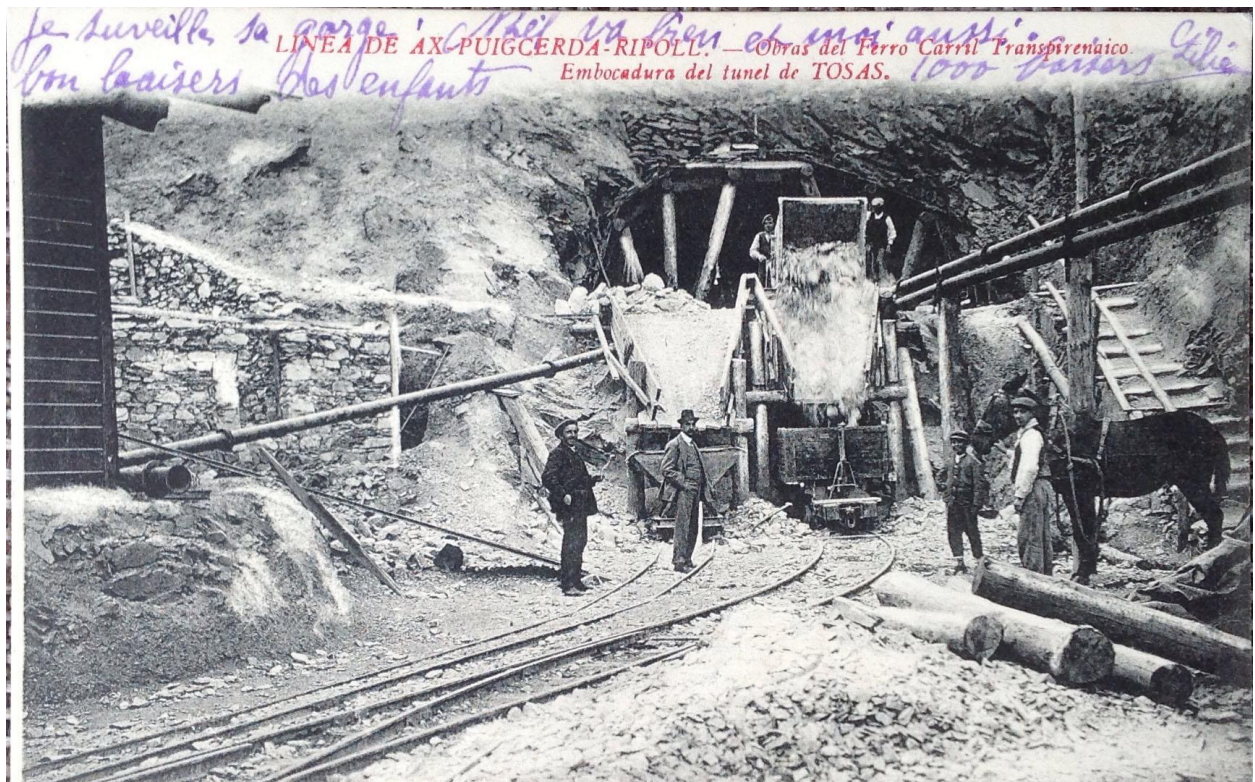
Aïllades del seguici, a l'altra banda del fossar, dues dones esperaven dretes. La més gran, la mestressa de ca la Bòrnia, vestida de diumenge, s'aferrava a un pom de botonets de gos d'un morat intens, viu i

acabat de collir al pati de la taverna. Eren per a en Tino, tot i les renyines, trobaria a faltar aquell pobre borratxo. A la seva manera, de tant blavejar-lo, l'havia acabat apreciand.

L'altra, la més jove, massa jove per ser allà, sanglotant els plors que ja no li quedaven, tremolava acotxant un manyoc de roba entre els seus braços mentre li murmurava:

—Jo t'hi portaré fill meu, pujarem a la Coma i des d'allà cridarem el nom del pare fent amb les mans el corn marí: Ticó! Ticó! Mai no ens deixarem, ens estimarem per sempre, ens ho vàrem prometre.

“Telegrafía de Puigcerda que en la linea de ferrocarril de Ripoll ha ocurrido un desprendimiento de tierras, resultando cuatro obreros muertos y heridos graves otros cuatro. En vista de la frecuencia con que se suceden estos accidentes, se ha dispuesto un reconocimiento, para comprobar si las desgracias obedecen a deficiencias en los medios de explotación”
Diario ABC, 19 d'Abril de 1914

A les quatre de la matinada del vint-i-vuit de febrer de 1919 es calaven les dues galeries d'avançament del túnel de Toses després de més de vuit anys d'obres. Finalment, els gairebé quatre mil metres que separaven les dues vessants de la collada havien estat excavats amb èxit.

El 1922 s'inaugurava definitivament la línia Ripoll-Puigcerdà, la mateixa infraestructura que avui encara dona servei i comunica la Cerdanya amb la resta del país. Més de trenta persones de totes classes, orígens i condicions havien deixat la vida en aquesta construcció.

AJUNTAMENT
D'ESPARREGUERA

SANT JORDI 2022 PREMIS DEL XXIV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Carla Ollé Vera
Categoria: Premi de Poesia en categoria adults
Pseudònim: Vera Colin's

Clariana

El buit que deixes no se sent,
fa solc a dins meu com l'aigua a la llera.
Trontolla fort com el vent,
que bufa solitari,
amb vivesa i a la seva manera.

El buit que deixes no es veu,
però aguditzza el temps i la meva espera.
Els teus ulls són el meu feu,
arraulits dins el record
encallat a la frase menys sincera.

Clap de pins enmig de l'erm.
Un borrall de llum ens fa de drecera.
Quant temps fa que no parlem?
La por de ja no veure't
aixeca remolins i se m'apodera.

Aquell prat on vam fer nit.
Un sentiment celat que tu no veies.
Adormir-me al teu pit
sota l'ombra d'aquell pi.
Recordo que et parlava i tu reies.

Aquell llac on vam remar
a compàs del vol de les morelles.
Relluent, turquesa i clar,
fent captures d'un instant,
ara, tan distant com les estrelles.

Noto el frec del teu serrell,
suau i salat com aquella brisa.
L'olor de la teva pell.
Aquella que sé que és teva!
Puja i escanya com una enfiladissa.

**AJUNTAMENT
D'ESPARREGUERA**

A prop de casa, dalt d'un puig
les merles cantaven la nostra cançó
buscant airades el soplug,
tu em miraves i jo et deia:
"Només tu fas nostre aquest petit racó".

Et conec des dels vint-i-cinc
i jo et voldria copiós, cada dia.
Però explica'm, com me n'abstinc?
Sempre junts, però mai del tot.
Maleïda aliada, la covardia.

Foc de palla, ja no et tinc.
L'únic que conservo és una abraçada
que a dins meu retinc,
a trossets ben petits,
amarga com un glop d'aigua salada.

AJUNTAMENT
D'ESPARREGUERA

SANT JORDI 2022 PREMIS DEL XXIV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Sergi Félez Navarro
Categoria: Premi de Narrativa en categoria joves
Pseudònim: Rabalero

L'Infern Esotèric

«Res podrà descobrir qui pretengui negar allò que és inexplicable. La realitat és un pou d'enigmes.»

Carmen Martín Gaité

Tot era fosc quan el Daniel va sortir de casa. El Sol encara no havia gosat furta-li el protagonisme a la Lluna quan el jove tancava la porta de la seva llar amb la incertesa de no saber quan tornaria a obrir-la. Era gener de 1939 i feia un fred hipotèrmic. Tot i això, el cel net i clar permetia augurar un dia sense precipitacions.

El noi avançava amb passes neguitoses pels carrers desèrtics de la seva vila. Constantment, els seus ulls de maragda miraven a esquerra i dreta, amunt i avall, cap endavant i cap endarrere amb el temor de reconèixer alguna figura humana; però, per sort, allà no hi havia cap ànima. Estava sol.

El Daniel es dirigia a Cal Vaquer, el lloc on havia quedat amb el Tomàs. Faltaven menys de cinquanta metres per arribar a la plaça Santa Eulàlia quan el va veure a ell, el seu millor amic. Aquelles grenyes rosses, més pròpies d'un escandinau que no pas d'un esparreguerí, també desprenien intranquil·litat. Com de costum, fumava i jugava amb el seu encenedor, el qual subjectava sempre amb la mà esquerra.

Quan els dos van veure's, no van dir-se cap paraula. Van fondre's en una emotiva abraçada i ràpidament van fer camí. No obstant això, abans de marxar van intercanviar una mirada d'aflicció amb el mossèn, que els observava amb cara de xaiet des de la porta de l'església. El llop no tardaria a arribar.

Les tropes nacionals ja s'havien apoderat de la majoria de la Catalunya Central i el seu avanç era imparable, així que els republicans havien d'exiliar-se de forma àgil si no volien caure en mans de l'enemic. En Daniel i en Tomàs, antics membres de les milícies de la CNT, no tenien familiars ni a França ni a València ni a cap regió propera, així que no tenien altre remei que fugir al bosc a amagar-se. Seria una experiència dura i que requeria molta fortalesa mental, però, segons ells, pitjor era deixar-se capturar pels franquistes.

El seu objectiu era refugiar-se a Montserrat, un enorme entramat natural de vegetació, coves i camins que els podria ajudar a mantenir-se fora de perill. No duien el material adient per a endinsar-se en un indret d'aquelles característiques, però el pare del Tomàs havia treballat a l'Abadia de Montserrat molts anys i, fruit dels viatges i de les excursions, de la muntanya, el noi en sabia un niu. O això es pensava ell.

Després de diverses hores caminant, van parar a descansar en una zona pròxima a Can Jorba. Els propietaris d'aquesta masia, emmarcada dins d'un recinte tancat i envoltada per una pallissa i una capella, els van donar provisions i molta aigua. Sens dubte, fou un detall d'hospitalitat que els dos joves van agrair en abundància.

Podrien haver optat per irrompre al massís per un accés més proper al seu poble, però temien que l'exèrcit nacional ja controlés els principals senders. Així doncs, havien optat per entrar a través del pas de la Llastra, un corriol difícil i discret. Arribat el migdia, van travessar el coll de Muset i van arribar al serrat de la Palomera. No gaire lluny d'aquest punt, van passar la nit. L'endemà, els trets i el rebombori procedents de Collbató i el Bruc van despertar-los. Posseïts pel pànic, van decidir submergir-se encara més en l'espessor de la natura. Van agafar un trencall que, a través de canals salvatges i laberíntiques, els va portar a la balma del Cabrit i a la balma de l'Arcada. En aquest enclavament, que els mantenia aïllats i els oferia una bona visió panoràmica de l'entorn, van romandre durant tres dies. Era un bon lloc.

Al llarg del dia, encara que de vegades s'avorrien, solien estar força entretinguts. Jugaven a cartes, bromejaven, feien petites exploracions per la zona o recol·lectaven recursos per al seu refugi. Malgrat això, sovint s'havien d'amagar quan els avions sobrevolaven la muntanya. En canvi, a les nits tot canviava. La foscor transformava el paisatge afable en un infern inhòspit i pertorbador. Se sentien veus, sorolls i passes. Curiosament, aquests fenòmens acostumaven a aturar-se quan un dels dos s'aixecava a fer un cop d'ull. A més a més, en ser hivern, el clima era agressiu i colpidor, fet que minava la seva supervivència i confort.

En Tomàs i en Daniel, de forma intel·ligent, no volien fer-se mala sang. Pensaven que tot eren imaginacions seves: atribuïen les veus al xiuxiueig del vent i les passes i els sorolls, als senglars i les cabres. En tot cas, van decidir marxar d'aquelles balmes aviat.

La parella d'amics es va dirigir al nord-oest de la muntanya. Van flanquejar durant el matí un petit torrent i, tan bon punt van incorporar-se a un camí senyalitzat, no van trigar gaire a arribar a les Agulles, una secció emblemàtica del massís. Tots dos van quedar meravellats amb l'alçària dels abruptes cingles que es generaven a causa d'aquells gegants adormits. Era una estampa majestuosa.

Després d'inspeccionar la zona, van optar per instal·lar-se a les ruïnes d'una antiga ermita que estava situada damunt d'un turó. Però, al cap de ben poc, van adonar-se que estaven massa exposats, així que van decidir que no farien nit allà. El Tomàs i el Daniel van carregar-se les embotides motxilles a l'esquena amb el propòsit de dormir en un dels refugis coberts sobre els quals el noi ros havia sentit tocar campanes. El problema és que estaven molt lluny i ja començava a fosquejar.

Ben entrada la nit, els dos joves es van perdre. A més a més, empitjorant el pronòstic de la situació, va resultar que al cel hi havia lluna nova i, per tant, la llum natural que rebien podria dir-se que era inexistent si no fos pels estels.

La parella d'esparreguerins va començar a desesperar-se i a espantar-se. És clar que tots els boscos de nit fan basarda, però Montserrat era totalment diferent. El moviment de les branques, la forma de les roques conglomerades, els sorolls... atorgaven vida a la muntanya. Semblava que mai estaves sol, que quelcom t'observava des de ben a prop i, quan marxaves a dormir, aquella presència et bressolava. Una aura mística i misteriosa impregnava els elements que conformaven aquell massís, que, quan la llum s'esfumava, es transformava en un indret que despertava un profund sentiment d'esgarrifança i d'esglai. Era indescriptible.

Per tant, es van veure obligats a tranquil·litzar-se per a poder continuar, ja que feia molt fred i no podien permetre's el luxe d'aturar-se. Un cop relaxats, van trobar una drecera força ampla que els va conduir en la direcció desitjada. Finalment, a trenc d'alba, l'ermita de Sant Salvador els va dir que fins allà havia durat el martiri.

A Sant Salvador van estar-s'hi gairebé una setmana. En aquesta àrea van creuar-se amb més d'un exiliat. Com ells, també hi havia fugitius que es decantaven per Montserrat a l'hora d'amagar-se. Tot i això, quan es trobaven no es feien gaires preguntes personals i únicament tractaven de fer intercanvis d'aliments o navalles entre d'altres. A la seva ermita ells estaven sols, ja que els altres es repartien en santuaris de la mateixa regió com ara els de Sant Benet, la Santíssima Trinitat, Sant Dimes, Santa Anna o Santa Creu. Tots havien d'estar alerta, car sovint els monjos i monges de l'abadia pujaven a aquestes cases de Déu a resar o bé a cercar en l'aïllament vers la resta de mortals la tan anhelada proximitat amb Nostre Senyor. El sector en què estaven era un tram on el massís s'obria i donava pas a una petita vall que quedava delimitada per un intermitent perímetre de pollegons, colls i planes. Aquesta obertura naixia pràcticament als peus de Sant Jeroni i, eludint els obstacles del circuit, girava a l'últim moment de forma violenta per a morir als peus del monestir. Això feia que el retronys de les campanes de l'església ressonessin per tot aquell tram de la serra, que no era gaire frondós ni ombrívol.

La seva estada a Sant Salvador fou còmoda, ja que l'ermita es conservava en bones condicions i aquesta estava incrustada a les roques, fet que propiciava que no haguessin de dormir a la intempèrie. Però, com ja era costum, la foscor ho pervertia tot. A diferència dels altres enclavaments, en aquest se sentien crits i es veien llums. No sabien d'on provenien aquests, però tenien clar que no eren udols i que eren sons humans. D'altra banda, les llums es podien apreciar als camins i, encara que acostumava a ser una claror feble, cada cert temps la il·luminació s'accentuava fins al punt d'enlluernar-los.

Tot i això, el pitjor episodi va donar-se la darrera nit. Estaven dormisquejant dins del refugi quan una aroma d'espelma va despertar-los. Atònits, van decidir sortir a l'exterior per a esbrinar què estava succeint. El que van contemplar els va deixar perplexos.

A menys de trenta metres de la seva posició, un grup de frares realitzava una espècie de ritual amb un exèrcit d'espelmes i diverses pedres precioses. Amagats darrere d'un boix, van ser espectadors de luxe d'un macabre sacrilegi: en una improvisada fossa que havien excavat a terra, estaven enterrant una persona viva. Concretament, era un home, un noi jove. Semblava que estigués sota els efectes d'alguna substància perquè gemegava, però sense oposar resistència al seu destí fatal. Les sotanes dels encaputxats portaven gravada una inscripció amb lletres vermelles. Desgraciadament, era impossible desxifrar-la per culpa de la llunyania i la poca visibilitat.

Després d'aquell succés, en Tomàs i en Daniel ja no van tornar a ser els mateixos. Van abandonar el seu habitatge improvisat com una exhalació, deixant-se allà estris i provisions importants, i van allunyar-se de l'escena que havien vist.

Un cop ja fora de perill. Van discutir:

—Baixem ja! No aguanto més aquí a dalt; aquesta muntanya està maleïda! —bramà amb violència en Tomàs.

—I què vols que fem? Baixar a l'infern, a l'escorxador? Aquí almenys estem segurs... —replicà en Daniel.

—No, no estem segurs! Ets conscient del que hem presenciat? —digué en Tomàs embogit, fora de si.

—Ja ho sé, Tomàs, però creu-me que la guerra és molt pitjor. Això eren quatre tarats i la resta és imaginació nostra. Els fantasmes i la màgia no són reals!

—Jo ja no sé què és real, Daniel, jo ja no ho sé...

Estaven atrapats. El mal els assetjava per tots els flancs i cap sortida era la correcta. Tot i això, com a mínim avall sabien qui era el diable del seu infern. En canvi, a la terra alta, aquesta dada la desconeixien.

L'endemà van desplaçar-se pel pas dels Trencabarrals i altres dreceres. Van seguir una ruta que travessava diverses ermites de la secció de Santa Magdalena fins a anar a parar a Santa Caterina.

Després de recuperar forces, van pactar canviar i ubicar-se a la banda més propera a Monistrol de Montserrat, ja que en aquell vessant de la muntanya la incidència dels rajos de Sol als matins era major. Així doncs, van resguardar-se a l'entorn del torrent dels Micos, a quatre passes de Sant Miquel. Com que era tard i l'ambient era gèlid, no es van demorar gaire a l'hora d'anar-se'n a joc.

A mitjanit, aproximadament a tres quarts de tres, un grunyit va despertar en Daniel. El jove, un noi lacònic però valent, va anar-hi tot sol a fer una ullada. S'hi va trobar una espècie de fera o ésser de quatre potes que esgarrapava les roques i no parava quiet. En adonar-se de la seva presència, la bestiola va girar-se i en Daniel va poder observar que era una persona corbada, un home deformat. Immediatament després d'això, va despertar-se. Mentre esmorzaven, va explicar-li el seu curiós somni a en Tomàs, que en escoltar-lo va quedar blanc. En preguntar-li'n el motiu, el xicot ros va contar-li al seu amic una llegenda popular de la muntanya en la qual el protagonista era el mateix ésser que en Daniel havia vist¹. Just en aquell precís instant van ser conscients que estaven ubicats a les portes de la Miranda i la cova del Fra Garí. A més a més, les cingleres properes estaven marcades i l'estat del fang advertia la presència de moviment recent. Havia estat un somni o no?

Aquell desagradable incident fou el definitiu per decidir que havien de marxar d'allà. Començaven a suggestionar-se i a no trobar la diferència entre allò que era autèntic i allò que no. Endemés, les seves provisions escassejaven i feia dies que passaven gana. Gràcies als exiliats que van creuar-se a Sant Salvador, van poder saber que a les coves del Salnitre s'ocultaven molts grups de republicans i que sovint les famílies els pujaven menjar d'amagat. Així que un cop valorada la situació, van considerar que la millor opció era accedir a les coves i estar acompanyats de gent. Abans de marxar, es van rentar i van omplir les cantimplors amb l'aigua d'una font que, per sort, aquell dissabte rajava.

Van començar a fer camí a les onze del migdia i el seu fi era arribar a les coves del Salnitre abans de mitja tarda. Desgraciadament, va aixecar-se una espessa boira i, altre cop, en Tomàs i en Daniel van perdre's. La visibilitat era nul·la i van resseguir els senders equivocats. Ben entrada la tarda, el mantell blanc que col·lapsava la visibilitat va fer-se fonedís i van adonar-se del seu error. Estaven en un cim força conegut, el nom del qual no recordaven. Era allargat i força gran; oferia unes vistes magistrals d'una secció de la comarca i de la serra.

Sabien que s'havia fet tard i que aquella nit la passarien sols, així que van superar l'estret pas de la Salamandra i van descendir metres i metres fins a ensopegar amb un paratge inèdit. Davant dels seus ulls hi havia el torrent del Migdia.

El torrent del Migdia era una profunda canal que tallava el massís de Montserrat de nord a sud. Es tractava un bosc molt dens, humit i obac, travessat per una riera que normalment estava seca. En

aquest enclavament, la natura els regalava una apassionant competició entre els troncs, les arrels i les branques dels alzinars i de diversos arbres caducifolis que lluitaven per fer-se un lloc entre l'atapeïda vegetació. Cap regió de la muntanya tenia unes característiques semblants.

Després d'avançar una estona pel torrent, van topar-se amb tres grans blocs de pedra que configuraven un acollidor refugi a peus dels plecs de Llibre. Els núvols de plom que ocupaven el cel incitaven a resguardar-se, així que els dos esparreguerins van establir-se entre aquelles roques i van muntar el seu campament. El pitjor estava a punt d'arribar.

Al llarg de la nit, una tempesta majúscula va descarregar la seva fúria sobre el territori del Baix Llobregat, l'Anoia i el Bages. Va ploure a bots i barrals i una gran orquestra de trons i llamps no va tenir compàs d'espera. Fou tan colossal la quantitat d'aigua que va caure que ràpidament els canals i rierols de Montserrat van recuperar la seva activitat i van multiplicar de forma exponencial el seu cabal. En conseqüència, el torrent del Migdia, que disposava d'una conca de cert prestigi, va atropellar amb violència tots els elements que tenia per davant.

La parella d'amics va veure's sorpresa per aquest fenomen, així que no va tenir cap marge de reacció possible. El corrent de l'aigua va engolir-los sense pietat i els va conduir com titelles fins allà on la fortuna va voler. Com a resultat del pas devastador de les riuades, el cos del Daniel va aparèixer sense vida als barrancs del Joc de l'Oca. Van trobar-lo després de dues setmanes gràcies a l'avís i les indicacions d'en Tomàs. Estava en un estat avançat de descomposició. D'altra banda, en Tomàs va despertar-se l'endemà de la tempesta en unes fonts naturals, a les Mentiroses de Monistrol. Havia estat en un profund estat d'inconsciència i presentava danys cerebrals.

Com era d'esperar, en Tomàs mai va superar aquell mal tràngol ni, per descomptat, la mort del seu fidel company. Els episodis traumàtics que havia viscut van derivar en diversos trastorns i problemes de salut mental, fet que va obligar la seva família a internar-lo dins d'una clínica privada.

No dubtava gens ni mica a defensar davant de psicòlegs i psiquiatres que la muntanya de Montserrat estava encantada i que la creença popular del gran riu de Montserrat era veritat². No entenia com va aparèixer al vessant oposat de la muntanya, completament lluny d'on va estar amb en Daniel per última vegada. Encara avui dia segueix assegurant que ell "havia vist el gran llac subterrani" i que "la muntanya se l'havia empassat i escopit en aquella desembocadura de Monistrol".

—Nena quina passada! —digué una de les amigues.

—Bruta! Simplement bruta! —exclamà la més baixeta de totes.

—Quin parell de desequilibrats! Com vols que sigui veritat, això? —declarà incrèdula la més jove de totes.

—Bé, això mai no se sap... —respongué la dona que jeia al seu costat.

—Clara, m'he quedat absorta escoltant-te! Quina història més inquietant i interessant alhora. Se m'han posat els pèls de punta! —afirmà la dels ulls blaus mentre feia glop al seu gintònic per tal de retornar al present.

—Has de canviar de professió, *Clarita*. A banda del contingut de les històries, sempre les fas especials. Tens el do de la paraula i aquest talent s'ha d'aprofitar

—declarà amb contundència la pèl-roja del grup.

—Em veieu amb massa bons ulls... Únicament us narro el que a mi m'han explicat

—contestà la narradora, tot estrenyent la mà de la seva amiga amb tendresa—. A més a més, ja em vau omplir el cap de pardals en el seu moment i la jugada no va sortir gaire bé —afegí.

—D'on l'has tret? —preguntà encuriosida la d'ulleres i cabell arrissat.

—No siguis tafanera, Bet! —recriminà la més formal de totes. Semblava que estigués patint per tota aquella situació.

La narradora, amb un somriure murri i aires retòrics, pronuncià:

—És bona, oi?

Les paraules de la Clara van suscitar la irritació d'una de les comensals, la qual va fer una ganyota de fastigueig i va desviar l'atenció al seu *smartphone*.

—No et facis la interessant... —bromejà la de la brusa negra mentre esrecolzava a la balustrada.

—Me la va contar un dels pacients de la clínica. Aproximadament fa un mes o així. Ja sabeu que la seva identitat no us la puc confessar. Política de privacitat, nenes.

—Au, va! Com que la psicòloga no se l'ha saltada vegades, la política de privacitat...

—exclamaren dues de les veus de la taula.

—No us ho diré. Esteu perdent el temps —sentencià ella, ignorant qualsevol mena de provocació.

Jo escoltava atentament tota la conversa des d'una taula limítrofa a la seva, però quan aquesta va derivar en temes banals, el cansament acumulat va començar a fer acte de presència. A part, per més que els mesos estivals estiguessin a tocar, aquella nit hi havia força humitat i, d'afegitó, una lleu brisa que refredava l'ambient decidia bufar de forma atzarosa.

Això em va ajudar a decidir que era el moment de tornar a casa. Vaig fer les últimes calades a l'exquisit puro havà que fumava feia estona i vaig empassar-me les últimes gotes de conyac que omplien el got.

Tot seguit, vaig posar-me el barret al cap i vaig deixar la propina al lloc corresponent. En un tres i no res ja m'enfilava pel carreró que conduïa al bloc de pisos on residia.

No puc negar que marxava d'allà satisfet, ja que m'emportava amb mi una gran font d'inspiració per al meu proper llibre. Tanmateix, també em sentia estrany pel fet que no podia parar d'analitzar allò que havia escoltat. Hi havia una frase, en concret una reflexió, que ressonava constantment al meu interior:

«No subestimis mai el poder de la muntanya, i menys el de la més màgica de totes.»

NOTES

1. Fa referència a la *llegenda del Fra Garí*. Fra Joan Garí fou un personatge llegendari que, segons el mite, era un anacoreta que vivia de forma austera en una cova de Montserrat: la cova de Fra Garí. Enganyat pel diable, va violar i assassinar la filla del comte Guifré el Pelós. Com a càstig, el Papa li va imposar la penitència de caminar a quatre grapes fins que un nen li digués: "Garí, posa't dret. Els teus pecats et són perdonats". Com a conseqüència d'això, va arribar de Roma corbat i amb el cos deformat. Finalment, el petit príncep Miró va dir-li al Fra Garí que s'alçés, que Déu ja l'havia perdonat. Un cop van rentar-lo i tallar-li el cabell, l'anacoreta va conduir Guifré i el seu seguici fins al punt on reposava el cos de la seva filla morta, ja que el comte volia enterrar-lo dignament a Barcelona. De forma inesperada, la van trobar viva, miracle que la noia va atribuir a la intercessió de la Mare de Déu.
2. En Tomàs es refereix a la *llegenda del riu de Montserrat*. Aquesta parla d'un fantàstic riu subterrani situat a l'interior del massís, l'accés al qual sembla actualment impossible. Existeixen dues desembocadures conegudes d'aquest riu: la Mentirosa de Collbató i les Mentirosoes de Monistrol. Ambdues fonts són intermitents i tenen més o menys cabal segons l'època de pluges.

AJUNTAMENT
D'ESPARREGUERA

SANT JORDI 2022 PREMIS DEL XXIV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Gabriela Llena Pardos
Categoria: Premi de Poesia en categoria joves
Pseudònim:

Malenconia 2.0

Notes de malenconia neden per l'aire,
deixant onades de blau al seu pas.
No hi ha l'oportunitat de salvar-se,
en pocs instants ja no puc respirar.

De mans i peus lligada,
sembla impossible avançar,
però enrere ja m'agrada,
tristor amiga al meu costat.

Cel·la de sensacions, soc presonera
sempiterna de l'abans.
Records daurats, passat de plata,
el verd, el groc i el blau brillants.

Anhel de temps infinit, mal·leable,
desig insaciable i plors de desengany.
Sento un dolor inigualable,
però confortable, que em fa enyorar.

El present opac, desesperant,
gris ara el que havia estat llampant,
m'ho sembla ara, recordant,
sent la música el detonant.

Felicitat, lluny de mi,
tan difícil d'assolir,
amb les notes de malenconia
la confonc amb el patir.

SANT JORDI 2022 PREMIS DEL XXIV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Abel Martínez Badia
Categoria: Premi d'Excel·lència Lingüística del Servei Local de Català d'Esparreguera
Pseudònim:

El pont de la Palanca

Dedicat al Magí i la Neus

Assegut al llit acabat de fer, va palpar sota el somier cercant les sabates. Les "d'anar a caminar" -que és que no caminaven, les altres?. "O algú ha canviat el matalàs per un de més gruixut o és que a mi cada cop em costa més doblegar l'espina", va pensar. Esbufegant, aconseguí finalment calçar-se, s'aixecà lentament del llit i sortí de casa tot agafant la petita motxilla que ja havia curiosament preparat el vespre anterior, amb el seu esmorzar: una poma i un panet -i un trosset de rajola de xocolata embolicat en paper d'alumini, però no ho digueu a la meua filla, que em dirà que no n'haig de prendre pas, que no em convé; però d'això també em volen privar? I amb quina energia volen que jo arribi al Mas Manader?.

Va gaudir d'aquell matí radiant de primavera. La ginesta esclatant de groc. La flaire de les flors i el soroll de les mallarengues i els pardalets arreu. Un manadet d'espàrrecs que pacientment va collir. La vista incomparable des del Mas Manader, als peus de Montserrat. Impagable recompensa després de la -cada cop més- dura pujada. O era millor recompensa encara parar allí a esmorzar? Primer, amb frisança, la xocolata clandestina. Que la vida és incerta i mai no se sap. Millor assegurar-se que has pogut gaudir del millor. I després, el panet i la poma. I ni un paper a terra. El paper metàl·lic de tornada a la motxilla fet una boleta, afegint-se a una curiosa col·lecció de centenars de petites esferes brillants, que protegien els seus panets i pomes diàries.

Aquelles passejades li omplien els matins, la setmana, la seva nova vida. Viure sol sense la seva enyorada Marta s'havia de vestir d'alguna manera. I a ell li agradava tant sortir a caminar... Arreu del terme. Cap al bosquet de l'Olana. Baixar fins a Ca n'Estruch passant pel camí del cementiri. Cap als Blaus i l'ermita del Puig. Cap a Can Roca fins al Mas Manader. I el millor: arribar fins a la base de l'antic pont penjant de la Palanca.

Tornà eufòric gaudint del paisatge, de la benigna temperatura, d'un esquirol que creuà el camí just davant seu. Gaudint malgrat el dolor d'esquena, malgrat haver de parar per agafar bufera, malgrat tot. Beneïda baixada, es repetia, mirant el campanar des de Can Roca.

I de la seva resta del dia, no crec que volgués que n'expliquéssim gran cosa més, perquè el matí era l'única cosa que de debò l'omplia: les seves hores i el seu ànim. La natura, les plantes, els animalons. El millor del dia, al començament. Com la xocolata de l'esmorzar.

L'endemà es va vestir parsimoniosament, es va fer el llit -demà canviaré els llençols, que la Marta els canviava cada setmana i ja vaig tard-, i s'hi va asseure per posar-se les sabates d'anar a caminar. "O les potes del somier han crescut més ràpid que les cames la meua neta o és que a mi cada cop em costa més doblegar aquesta atrotinada esquena", va remugar. I sortí de casa amb la seva petita motxilla i el seu esmoreït esmorzar, embolcallat amb boletes de paper d'alumini, talment com porexpan protector.

Aquell dia va anar fins a la vora del riu, al polígon de la Flora. Fins a la base de l'antic pont de la Palanca. Quantes vegades sent un marrec havia anat allí a portar un encàrrec al pare, que treballava a Olesa. I quantes vegades havia anat allí a veure com tornava de l'escola de la colònia una noia que el tenia capficat. Palplantat en aquella mateixa pilastra del pont, veient com fimbrejava suaument amb el dolç caminar d'una noia amb trenes. Una noia preciosa que semblava dansar amb l'oscil·lació que feia a cada passa. Caminant tan elegant i tan lliure com una bestiola salvatge, d'aquelles que a ell li agradaven tant entreveure al bosc. Com una mustela. La noia es parava al mig del pont gaudint del petit moviment, gronxador gegant de noranta metres. Ella fent veure que ningú la mirava. La Marta, radiant.

Assegut amb la seva xocolata fitava l'estructura del pont. Dels dos cablejats que haurien d'aguantar la Palanca, només en quedava un. Com a la seva vida, hi faltava l'altra meitat. Rumiava què no hauria donat per veure de nou aquell pont reconstruït, poder traspassar-lo junt amb la Marta, gronxar-se amb ella, acompanyar-la a l'escola i esperar-la allí.

I fer-li de nou un petó com aquell, el primer, el que d'amagat van fer-se al petit arc a la base de la pilastra, del qual només van ser testimonis el pont i el riu.

L'any setanta-u va tenir un disgust profundíssim quan el pont es va trencar amb la riudada. El dia més trist de la seva vida va ser quan va marxar la Marta, sens dubte. Però el dia que el pont es va trencar, se li va trencar també una part del cor. De la seva joventut. Una part de la Marta ja se'n va anar aquell dia.

Aquella tarda es va proposar, però, fer quelcom més realitzador, que li semblés bé que expliquéssim. Tenia hora a l'Ajuntament per fer -tornar a fer- una petició. Va insistir a demanar que reparessin el pont, que era part del patrimoni del poble que calia mantenir i restablir; que si l'havien dissenyat insignes enginyers i arquitectes, en Cornelius i Miquel de Bergues; que si va ser un dels primers ponts metàl·lics d'Espanya; que si havia estat un pelegrinatge diari per a tantíssimes persones fins a la Colònia; que si ja s'havia malmès altres vegades -el 1868, el 1873- i s'havia restaurat, per què no fer-ho després de la desfeta del 1971?; que si en restaurar-se, molta gent el tornaria a fer servir per als seus passejos, per a gaudir del terme, de la natura...

Però no li van acceptar la proposta. Que no era un arquitecte tan insigne; que, si no era apte per a cotxes, dubtaven que el fes servir algú; que no tindria utilitat... Que gràcies de nou per la proposta, però que de moment, no.

I de la resta del dia, poca cosa més. Ah, sí! Ens va demanar que diguéssim que l'havia passat a veure la seva filla i la seva neta; que ho va agrair molt, com sempre que la seva estimadíssima filla el passava a veure; que si la neta ja era més alta que un Sant Pau; que quina llàstima que la neta no portés la polsera que li va regalar pel seu aniversari –és que no volia portar res que tingués a veure amb l'avi?; que li van portar queviures i pomes de les que li agradaven.

- Pare, com és que tens energia per fer aquestes caminades però tan poca per a anar al supermercat?

Però de xocolata, res de res. Que anés molt amb compte amb les seves sortides, que el feia patir anant sol.

El següent dia que va voler que us expliqués va passar un any després. Va començar de forma no gaire original. Es va vestir parsimoniosament, es va fer el llit -de demà no passa que canvio els llençols, que la Marta em diria que m'estic fent el despistat- i s'hi va asseure per posar-se les sabates d'anar a caminar. "O és que el terra del dormitori és més baix o és que a mi cada cop em costa més doblegar l'esquena", va remugar. I sortí de casa amb la motxilla i el seu esmorzar tan ben protegit.

Pujà vila amunt, passà les Tres Caravel·les, Can Roca i més amunt encara, gaudint de cada passa, del soroll dels pica-soques, d'un milà immòbil al cel, d'un conill que fugí espantat quan el va veure, ficant-se en una barraca de pedra. I fins al Mas Manader. Un racó privilegiat del terme.

S'assegué al seu racó d'altres vegades, obrí la motxilla i es disposà a esmorzar. Desembolicà la xocolata i la queixalà amb la fruïció que li permetia la dentadura postissa. I just en empassar-se-la, sentí un dolor al pit intensíssim, com una fiblada, i lentament, com un tronc acabat de serrar, caigué de costat a terra, sense sentit. El conill, que l'havia sentit, s'hi acostà encuriolit, qui sap si volent ajudar.

Va trigar a entendre on era quan per fi es va despertar al llit de l'hospital, dies després. Un atac sever de veritat. Sort en va tenir que aquell conill al Mas Manader, encuriolit, el va seguir. I que un caçador, més encuriolit encara, va seguir el conill fins a trobar-los tots dos junts: el cos d'ell estirat a terra i el conill acarant-li la mà. El caçador va marxar amb el seu jeep a tota velocitat, amb l'excursionista inert i sense conill.

Així va recobrar el sentit, doncs, gairebé en la mateixa disposició com el va perdre: ell estirat i algú acaronent-li la mà: la seva filla. Ell, amb el pols molt feble. Ella, amb el pols accelerat.

A la tarda va rebre una visita inesperada a l'hospital: un membre de l'Ajuntament. Compungit, el regidor li va desitjar que es recuperés ben ràpid. Li va donar les gràcies per ser dels primers que va demanar la reparació del pont, que finalment i després d'avaluar-la amb molta cura, s'havia just efectuat. I que estaria content de saber que ahir havia estat el primer dia que la Palanca era accessible de nou... I que ell tenia raó. El pont era útil. S'havia fet servir ja moltíssim en només un dia. Hi van posar una càmera i hi havien enregistrat traspasant en totes dues direccions no pas persones, sinó conills, llebres, esquirols, una guineu, un parell de porcs senglars... un pont ecològic amb què no comptaven, que ajudaria la fauna de la zona. Ah, sí, i també una elegant mustela, que es va quedar curiosament al mig del pont, gaudint de la petita ondulació de l'estructura, i sortint-ne amb el seu caminar parsimoniós.

Ell va somriure des del llit. Va aclucar els ulls lentament. I ja no els va tornar a obrir.

Endreçant les coses de l'avi, la neta va descobrir a la motxilla el munt de boletes de paper d'alumini. Perfectament esfèriques i molt petites, idèntiques totes elles. S'imaginava l'avi menjant la xocolata que no sabien que prenia. Gaudint de la textura de la rajola a la boca i de la bola a les mans. Fent les boletes amb tota la cura. La mateixa cura que va tenir la noia per a reaprofitar-ne bona part, traspasant-les amb un fil i fent-se una original polsera. Una polsera que no s'ha tret encara. La polsera que fimbreja metàl·lica com un pont de palanca i que connecta dos llocs diferents de la nostra natura, del nostre món. Que en realitat són i seran un de sol. Per sempre.